

MEGHALLANI A KÖZÖSSÉGEK HANGJAIT

Beszélgetés Takács Csabával a Communitas Alapítványról

„Láss is, ne csak nézz! Érezd a társadalmat, a beavatkozási pontok szükségességét, az igényeket, sose próbálj többet vállalni, mint amire képes vagy. Ne csapd be az embereket, ne ígérj nekik olyan dolgokat, amelyek megvalósítására nem lennél képes. De ha valamit megígértél, akkor úgy mérlegeld az erőforrásaidat és eleve a romániai politikai helyzetet, hogy azt alakítva, befolyásolva meg is tudd valósítani. A cselekvő embert, a pályázót semmi sem tántorítja el jobban, mint amikor úgy érzi, hogy meg tudja valósítani az elképzeléseit, de tőle független okokból, akár egy támogatás vagy egy jogszabály hiányában dugába dől az egész. Mi ezt tudjuk, ezért a dolgunk az, hogy lehetőség szerint biztosítsuk a jogi keretet és a támogatáshoz szükséges anyagi hátteret, megkönnyítve ezáltal a civil szervezetek, a társadalmi élet szereplőinek, résztvevőinek munkáját” – vallja Takács Csaba, az idén húszéves Communitas Alapítvány elnöke, az RMDSZ korábbi ügyvezető elnöke. Véleménye szerint a Communitas Alapítvány a legegyszerűbb, legkövetlenebb, legkönnyebb pályázati rendszert kínálja, egyik legfontosabb ismérve pedig az erdélyisége – hiszen az erdélyi magyar közösségben gondolkodik –, és bízik a pályázóiban. Évente mintegy négyezer pályázat sorsáról dönt az a 130 személy, akik tagjai a különböző szaktestületeknek (ifjúsági, könyvkiadás, művelődés, sajtó, sport, szórvány, utazástámogatás, egyetemi szakmai gyakorlatot támogató szaktestület, alkotói ösztöndíj), ezenfelül pedig még Erdély-szerte sokféleképpen igyekeznek segíteni az erdélyi magyar közösség intézményrendszerének fejlődését, fennmaradását.

■ – *Még mielőtt visszatekintենék a kezdetekre, a Communitas létrehozásának körülményeire, beszéljünk az alapítvány rendelkezésére álló pénzalapokról. Hogyan néz ki az a folyamat, amelynek eredményeként hozzájut a különböző szervezetek, egyének támogatásához szükséges összegekhez?*

– A Communitas Alapítvány az RMDSZ közhasznú jogállású intézménye; fő anyagi forrása a költségvetésből származik, amit évente fogad el a parlament. Ezt a keretet a kormányfőtitkársághoz tartozó, nemzeti kisebbségekért felelős államtitkárság veszi át, és felel érte első fokon. A kormányfőtitkárságon átrendezik a keretet: az egyik rész az államtitkárság által kezelt összeget tartalmazza, a másik pedig – a teljes keret mintegy 75-80 százaléka – a parlamenti képvisellel rendelkező kisebbségi szervezetek összességéből álló Nemzeti Kisebbségek Tanácsának testületéhez kerül.

Ez az eljárás intézményesített jogköre Romániában a nemzeti kisebbségeknek. A testületben általában a parlamenti választásokon elért eredmények függvényében 19-20 szervezet vesz részt, vitatja meg és dönti el az egy szervezetnek jutó összeg nagyságrendjét, az általuk elfogadott kritériumok szerint. Ezt a kormány nem módosítja, és kormányrendelet által kap jogerőt a felhasználásra. A rendszer közel húsz éve jött létre, és működik. Nem sok hazai intézményről mondható el ugyanez, és minden elfogultság nélkül állíthatom: meghatározó szerepe volt és van az RMDSZ-nek, ugyanakkor méltányolni kell a többi nemzeti kisebbség szervezeteinek pozitív szerepét is.

Lényeges mozzanata a kisebbségi tanács által elfogadott végső listának az ezt megelőző politikai jellegű egyeztetés, amelyre minden évben sor kerül. A támogatások nagyságrendjét illetően: ezeket általában a mindenkori szövetségi elnök és a többi kisebbségi szervezet frakcióvezetője „harcolja ki”, egyeztetve a pénzügyminiszterrel és a parlamenti pártok elnökeivel; nemcsak a kormánypárttal, hanem az ellenzékkel is, hiszen így demokratikus és előnyös az utólagos viták, ellenszavazatok, esetleg populista cirkuszok elkerülése érdekében. Az egyeztetés mögött rengeteg munka van, ami természetesen nem a nyilvánosság előtt zajlik, mint általában a költségvetés-tervezet elkészítésének kabinetvitái.

– *Az 1998. február 2-án keltezett alapító okirat és annak 2006-ban aktualizált változata is világosan felvázolja azokat a célokat, amelyeket az alapítvány teljesíteni szándékozott és szándékszik mind a mai napig; belefér ebbe mások mellett a kulturális tevékenységek támogatása, kulturális örökségünk helyi, regionális és országos szinten való megőrzése, valamint ösztöndíjak biztosítása is. Hogyan találkozott a Communitas életre hívásának szükségessége az RMDSZ célkitűzéseivel annak idején, úgyszólván a kezdetekkor?*

– A Communitas volt az első alapítvány, amit a szövetség bejegyzett. Működése, civil társadalmi szerepe nem lehetett más, mint az alapító RMDSZ-é: tehát az, hogy immár anyagi forrásokkal is támogassa a magyar közösség nemzeti identitásának megőrzését és fejlesztését; konkrétan mindazokat az egyesületeket, alapítványokat, szakmai szervezeteket, oktatási és egyházi intézményeket, amelyek az erdélyi magyar közösségért dolgoznak. Ugyanígy azokat az egyéneket is, akik alkotnak, tanítanak, a képzőművészet, irodalom, tudomány, oktatás különböző területein tevékenykednek, közösségszervezéssel foglalkoznak, és még sorolhatnám.

Mint ismeretes, Erdélyben, Romániában a kilencvenes évektől közel tíz évig gyakorlatilag támogatási rendszer a magyarországi költségvetési forrásokból működött. A legismertebb az Illyés Alapítvány volt; talán az egyetlen olyan forrás, amely a romániai magyar civil szervezeteket, az újraindult, újraalakult, újraserveződött vagy teljesen új kezdeményezéseket pályázati rendszeren keresztül támogatásban részesítette. Az RMDSZ 1996 után, kormányzati szerepvállalása révén, a politikai és érdekképviseleti szerepe mellett arra törekedett, hogy olyan intézményrendszert hozzon létre, amelynek autonóm leosztási rendszere legyen, hogy az a kiszámíthatóság és a tervezhetőség biztonságát nyújtsa hazai forrásokból is a pályázóknak.

A többi nemzeti kisebbség képviselőjével közösen 1997-ben – a Tokay György által vezetett kisebbségi minisztérium közreműködésével – a pártok törvénye és a pártok finanszírozási törvénye mellett sikerült elfogadtatni azt a jogszabályt is, amely rendezte a parlamenti képviselővel rendelkező nemzeti kisebbségek szervezeteinek költségvetési támogatását. Hiszen ők nem a parlamenti választásokat szabályozó választási törvény pártokra vonatkozó előírásának megfelelően jutottak be a parlamentbe, hanem az alkotmányban és a választási törvényben biztosított pozitív diszkrimináció alkalmazása nyomán. Így nem kerülhettek be a pártok finanszírozásának jogszabálya szerint, amely az 5 százalékos küszöbhez kötötte a finanszírozást.

Az RMDSZ ebben az esetben is sajátos státust viselt, ami a támogatások jogszabályok szerinti besorolását jelentette. Nem csoda, hogy reális dilemmaként merült fel az RMDSZ finanszírozása a parlamenti bizottságok és a koalíció szintjén, erről elég sokat tanácskoztunk és gondolkodtunk. Abban állapodtunk meg,

hogy a szövetség egyik társszervezete lesz a civil szervezeteknek járó összegek adminisztrátora. Mindezt azért, hogy a kettős finanszírozás esélye még csak fel se merülhessen. Az RMDSZ-t tehát besorolták a pártok finanszírozási rendszerébe, és így a pártok törvénye révén megkapta a működésére a költségvetési keretből ráeső részt – elvégre a választások során asszimilálódott a pártfinanszírozás előírásaival, így 5 százalék fölötti eredménnyel költségvetési támogatásban kellett részesíteni. Ezt a pártok finanszírozási törvénye szabályozta.

Másrészt: a szövetség bejegyzése nem a párttörvény szerint, hanem az egyesületekre vonatkozó törvény alapján történt. Érdekvédelmi és közképviselési szervezatként határozta meg magát a bejegyzésekor, mint ahogyan más, a kisebbségi tanácsban jelen lévő, parlamenti képviseléssel rendelkező nemzeti kisebbségi szervezetek is.

Az RMDSZ az első években az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületet bízta meg a társadalomszervezésre, a kultúra és az identitás megőrzésére szánt összegek kezelésével – tehát hogy adminisztrálja és megpályáztassa a kisebbségi tanácsra keresztül érkező összegeket. Nem sokkal később megfogalmazódott az igénye annak, hogy az RMDSZ-nek legyen egy saját bejegyzésű alapítványa, amely a jogszabályoknak megfelelően a költségvetésből származó keret felhasználója lehet. A Communitas Alapítvány közhasznú alapítványként való bejegyzése sokkal nagyobb forrásokat és mozgásteret biztosított, de ugyanakkor alaposabb ellenőrzésnek is kellett alávetnie magát. A közhasznúságot azért is fontosnak tartottuk, mert például a Tăriceanu-kormány idején volt egy olyan periódus, amikor az ilyen közhasznú alapítványok más költségvetési forrásokat is megcélozhattak, lehívhattak a kormányzati alapok mellett. Ennek nyomán iskolákat és magyar házakat építhettünk, vásárolhattunk, továbbá közösségi intézményeket hozhattunk létre. A legismertebb a Közösségi Szórványprogram, a Magyar Házprogram.

Az EMKE után a Communitas Alapítvány lett a Nemzeti Kisebbségi Tanácsban az RMDSZ által megjelölt jogi személy, ő felel a pénzalapok felhasználásáért és elszámolásáért. Az általam már említett pártok finanszírozása, valamint a kisebbségi szervezetek finanszírozásának dilemmája folyamatosan felmerült mind ellenfeleink, ellenségeink, mind „barátaink” körében. Lévén, hogy mindennek törvényes háttere volt, még ha pert is indítottak ellenünk ebben a témában, mi mindig megnyertük.

A fennálló helyzet megoldására végül is egy olyan döntés született, amelyben az RMDSZ lemond a párttámogatásról, és kizárólagosan a Nemzeti Kisebbségi Tanács által nyújtottban részesül. Lényegében ugyanakkora keretet kapott a Nemzeti Kisebbségi Tanács költségvetéséből, és ennek százszázalékos felhasználójává vált. Ezt követően az RMDSZ megőrzi a Communitas Alapítvány intézményrendszerét, és megbízza az alapítványt, hogy – úgy, ahogy az előző években tette – ezután is működtesse a támogatási rendszert.

Akárcsak más kisebbségi szervezetek, most már az RMDSZ is felhasználhatja saját működésére ezeket a forrásokat, csak a választások finanszírozására nem. Néhány funkciót átvesz a Communitas Alapítványtól: jelentős beruházásokat, az országos magyar szervezetek normatív támogatását, a Magyar Házprogramot, országos rendezvények finanszírozását, képzési programokat, konferenciák szervezését, évfordulós eseményeket, amelyeket a területek szerveznek, szociológiai felmérések, tankönyvpályázatok finanszírozását. Támogatást nyújt az általa bejegyzett alapítványoknak, mint az Iskola Alapítvány vagy a Kós Ká-

roly Akadémia Alapítvány, hogy csak a legfontosabbakat említsem. A teljes lista megtalálható a honlapunkon.

(Ha már az előbbieken a költségvetési vitákról szó esett, zárójelben teszek említést arról, hogy az RMDSZ egyik évente ismétlődő fontos feladata a költségvetés összeállításakor az alapellátás biztosítása: az anyanyelvű köz- és felsőoktatás, valamint a hivatásos művészetek intézményei – színház, opera –, egyházi oktatás, média és más fontos területek. Ugyanúgy oda kell figyelni nemcsak az országos, hanem a helyi és megyei költségvetések alakítására: ez a helyi RMDSZ-képviselők, polgármesterek, esetleg megyei tanácsosok feladata, hiszen ott olyan hivatásos és közművelődési intézmények, programok kapnak alapfinanszírozást, esetenként támogatást, amelyek egy másik fontos intézményrendszer működését biztosítják a magyar kultúra számára. Ez minden évben nagy kihívás, mint ahogy nagyon komoly hangsúlyt fektetünk arra is, hogy a közvetlenül leosztható, az RMDSZ és a Communitas által kezelt keret mindig növekedjen, hogy ezáltal több jusson a pályázóknak.)

– *A Communitas honlapján a különböző kiírások eredményeit is visszaköveteltetik az érdeklődők, értesülhetnek a szaktestületek működéséről, a pályázatok alapvető szabályairól. Érdemes viszont szót ejteni a leosztási rendszerről, amelyet még az első időkben kialakítottak az alapítvány berkeiben. Milyen szempontok szerint működött ez már annak idején?*

– A Communitas Alapítvány bejegyzését követően, annak érdekében, hogy a pályázatok elbírálását jellegüknek megfelelően hozzáértő szakemberek bevonásával bonyolítsuk le, szaktestületeket hoztunk létre: művelődés, könyvkiadás, sajtó-média és szórvány.

Az ilyen típusú rendszer működésének voltak előzményei, hiszen az Illyés Alapítvány – amelynek forrásai magyar költségvetésből származtak – szintén működtetett szaktestületeket a pályázatok elbírálására. A jogerős döntéseket a pályázatok véleményezése után az Illyés Alapítvány hozta meg.

Ez a rendszer a mindenkori magyar kormány illetékes képviselőivel, valamint a határon túli magyar szervezetek vezetőivel folytatott egyeztetések eredményeként alakult így és működött az Illyés Alapítvány megszűntéig.

Visszatérve a Communitas Alapítvány elbírálási rendszerére: a szaktestületek tagjait az erdélyi, romániai magyar írók, költők, esztéták, történészek, képzőművészek, művészeink az opera és színház világából, egyetemi oktatók, tanárok, a média területén a Magyar Újságírók Romániai Egyesületének képviselői, ifjúsági, civil, egyházi szervezetek képviselői alkotják, kiegészülve az Ügyvezető Elnökség különböző területekért felelős ügyvezető alelnökeivel, illetve a kuratórium tagjai is adott esetben egy-egy szaktestület tagjaiként vesznek részt a munkában.

A pályázatok elbírálása után követően a kuratórium elfogadja a szaktestületi döntéseket, amelyben szerepelnek a pályázóknak megítélt támogatási összegek a programok pontos megnevezésével, valamint azon pályázatok is, amelyek nem részesültek támogatásban. A szaktestületek által támogatásra javasolt szervezeteket, személyeket, programokat stb. gyakorlatilag módosítás nélkül hagyja jóvá a kuratórium, alig-alig tudnék felidézni olyan eseteket, amikor felülbírálták volna a szaktestületek álláspontját.

Ejtsünk szót az első években kialakított szaktestületi rendszer bővítéséről is. Más kérések mellett – amelyekre nem volt pályázati kiírás – az erdélyi közélet szereplőivel való folyamatos kapcsolattartás, nem utolsósorban az RMDSZ mindenkori szövetségi elnökéhez, ügyvezető elnökéhez beérkezett kérések, informá-

ciók figyelembevételével folyamatosan bővültek a pályázati lehetőségek, valamint a szaktestületek. Így jött létre az alkotói ösztöndíj és annak szaktestülete, a szórványoktatást támogató keret és szaktestülete, az ifjúsági, a sport, a tudományos élet képviselőinek külföldi konferenciákra való kiutazását és az egyetemi szakmai gyakorlatokat támogató szaktestületek.

A rendelkezésre álló keret egy részét mind a mai napig a szaktestületi rendszer révén osztjuk ki, míg egy másik, kisebb részét, körülbelül 10 százalékot – egyfajta sürgősségi keretként is – azokra a kiemelt programokra fordítjuk, amelyek nem betervezhetőek időben, vagy pedig gyors intézkedést igényelnek. Ebből a keretből kezdhettük el felépíteni például Déván a Hunyad Megyei Oktatási és Nevelési Kulturális Központot, amelyben működik a Téglás Gábor Kollégium, vagy ezekből az alapokból tudunk beruházni jelentős összeget a Szamosújváron tavalyelőtt átadott szórványoktatási központ tornatermének felépítésére.

Évfordulós programok, megemlékezések szervezése mellett műalkotások, hagyatékok kezelését, felvásárlását ezekből a forrásokból tudjuk biztosítani. Nem utolsósorban pedig a saját rendezvényeinket is – amilyen a *Bölcs diákok* országos szintű vetélkedő, a *Könyvkaraván* és a *Sportolimpia* –, vagy éppen az Erdélyben egyre elterjedtebb *Magyar napok* szaktestületeken túli támogatását is innen fedezzük.

Ahol indokolt, szakképzéseket, tanulmányokat, kutatásokat, régészeti és szociológiai felméréseket, hagyományőrző programokat finanszírozunk belőle, de a honlapon mindenki számára nyitott a kuratórium által támogatott programok listája. A Communitas Alapítvány kuratóriumi keretéből támogatja az RMDSZ által létrehozott Erdélyi Magyar Kortárs Kultúráért Díjakat, amelyek immár hatodik alkalommal találtak gazdára januárban a Magyar Kultúra Napján. Szintén ide sorolandó a legkiválóbb közéleti személyiségek számára az RMDSZ, a Kós Károly Akadémia Alapítvány és a Communitas Alapítvány által létrehozott Erdélyért Életműdíj. Ezt már negyedik alkalommal fogjuk átadni ebben az évben. De az is nagy elégtétel volt a kuratórium számára, amikor egy, csak helyi szinten ismert kolozsvári, erdélyi magyar színész, semmi más támogatásra nem találva, az alapítványhoz fordult. Így biztosítottuk a lehetőséget számára, hogy részt vegyen az első jelentős fesztiválon Szarajevóban, ahol ezt a filmet bemutatták, aztán úgy hozta a sors, hogy a Communitas végigkísérte Berlinen és Cannes-on keresztül egészen Los Angelesig, az Oscar-díj átadásának ünnepségéig.

A *Nagyszeben – Európa Kulturális Fővárosa* projekt keretében az Ars Hungarica magyar kulturális rendezvénysorozatát a Communitas Alapítvány a kuratóriumi keretből sürgősségi kérésre támogatta jelentős összeggel, mivel a rendezvény alatt kiderült, hogy komoly pénzhányban szenvednek – lévén, hogy Szeben önkormányzata és a város polgármestere a megígért összegeket nem volt hajlandó kifizetni.

A kérdésre válaszolva csak néhány példával próbáltam érzékeltetni, hogy a Communitas Alapítvány jelen van, és egyedülálló szerepet tölt be a támogatási rendszerek összességében.

– *A pályázatokhoz visszakanyarodva: hogyan látja, amellett, hogy az évente kiosztott támogatásokból jó célok valósulhatnak meg, mi mindenre alkalmas még ez a rendszer? Hiszen, ha jól belegondolunk, az alapítvány legfontosabb eszmecseréje a közösséggel, az erdélyi magyar társadalommal főként pályázatokon keresztül történik...*

– Merem állítani, hogy aki 20, 30, 50 év múlva meg szeretné ismerni az erdélyi magyar társadalmat, és nem az újság első oldalán megjelent címek szintjén, hanem elmélyülten követni akarja, hogy ez a közösség hogyan élt, hogyan működött, fejlődött, vagy sajnos hogyan szorult vissza a régióban kulturális, gazdasági vagy demográfiai tekintetben, annak be kell tekintenie a Communitas archívumába. Ott olyan elemzést készíthet, forrásanyagok alapján, amely talán semmi máshoz nem hasonlítható. Hogy miért? Mert az a három-négyezer pályázó, aki évente jelentkezik a felhívásainkra, a magyar közélet jóformán valamennyi szegmensét lefedi. Ezekből látszik, hogy vannak igények, amelyekre oda kell figyelnünk. Belőlük is tanulva jöttek létre újabb szaktestületek.

Ez a fajta kommunikáció az egyik nagyon lényeges pontja a társadalmi igények megismerésének. Vegyük például az alkotói ösztöndíjakat: azokat a fiatal, pályájuk elején tartó alkotókat támogatjuk, akik hivatásosan szeretnének tevékenykedni egy bizonyos területen – film és televízió, irodalom, színházművészet, vizuális művészetek, zeneművészet –, a segítségük által pedig megismerjük őket, még ha nem is mindenkit személyesen. Ugyanígy a társadalomszervezőket, akik nagyon fontos szerepet töltenek be. Mondok egy példát. A Fehér megyei Zalatna neve sokáig az Axente Sever által szervezett népirtás összefüggésében maradt meg az emlékezetünkben. Két-három évvel ezelőtt azt olvasom az egyik pályázatban, hogy egy maroknyi magyar szeretné újrászervezni a közösséget. Nyilvánvaló, hogy a kuratórium is melléjük szegődött, és úgy tűnik, talpra állt a közösség Zalatnán, idén már egy nagyon fontos Szent István-ünnepséget tartottak ott. Persze van is mire büszkének lenniük a városban lakó magyaroknak akár tudományos szempontból is, Lukács László (1850–1932) személyében például a település miniszterelnököt adott (1912–1932) Magyarországnak... De a lényeg az, hogy Zalatnán újjáéledt valami, néhány magyar ember jóvoltából újrászervezték a közösséget, és odaállt az egyház, odaálltak civil szervezetek, tanár és patikus egyaránt. A kuratórium számára ez az igazán jó hír, hogy vannak emberek, akik önzetlenül elkezdenek valamit, és reménykednek abban, hogy támogatókra találnak.

Ők az a mécses, amely sohasem aludt ki, hanem láthatatlan lánggal pislog ebben a közösségben, újra és újra kitermeli magából azokat az embereket, akik képesek feléleszteni a lángot. A mi munkánkban ez jelenti az igazi örömet és elégtételt.

A Communitas Alapítványnál mi látjuk, érzékeljük ezeket a folyamatokat, s bátran állíthatom: ezek az emberek, a közösségszervezők tulajdonképpen az RMDSZ lényegét fogalmazzák meg, amikor ezt a szervezetet az erdélyi magyarok létrehozták. Szövetekként fogják össze mindazokat, akik még magyarnak érzik, vallják és magyarnak akarják megtartani nemcsak önmagukat, de azt a régiót, a települést, a kultúrát, azt az örökséget, amit a történelem okán időnként visszaszorítottak vagy sanyarú sorsra juttattak.

Van olyan falu, ahol már hatvan éve nem működött a fúvószenekar, és most végre sikerült összehozni – hát nyilvánvaló, hogy megvesszük nekik a dobot és a trombitát! Vagy mondok egy másik példát: bármennyire is a szemünk előtt van Torockó, és sokan ismerik a torockói ünnepi viseletet, de a köznapi viselet majdhogynem eltűnt, pedig önmagában is egy gyönyörűség. Ki is írtunk egy felhívást, hogy a Maros térségében, elsősorban a szörvényban alkossák újra a helyiek az eltűnőfélben lévő népviseleteket, természetes alapanyagokból, és lám, Torockón elkészült ez a ruhatár. Megint csak öröm ez számomra, és ismétlem: ezt a prog-

ramot is egy igény hívta életre. Nem kell sok ahhoz, hogy az ember észrevegye az igényeket.

– *Még rengeteg olyan terület van, ahol további támogatásokra lenne szükség. Mi mindennel – akár milyen más forrásokkal is – lehetne még segíteni ön szerint ezt a munkát, amit a Communitas Alapítvány végez?*

– A Communitas Alapítvány kuratóriuma már a létrehozásakor is a feladatok elvégzéséhez mérten alakította ki összetételét. Az RMDSZ szövetségi elnöke volt az első kuratóriumi elnök, alelnöke az RMDSZ ügyvezető elnöke, tagjai a frakcióvezetők és az ügyvezető alelnökök. Minden olyan társadalom-építési és szervezési feladatot, amelyet a Communitas céljai között megfogalmazott, csakis egy alkalmas jogi keret és anyagi források biztosításával lehetett megvalósítani.

Az alapítvány egyik legfontosabb ismérve a tervezhetőség és a biztonság – közösséget építeni, különösen olyan időben, amit most élünk, a kiszámíthatóság az egyik legfontosabb elem. De a kiszámíthatóság miéртje világos: mindenki, aki pályázik, az jó ember, elvégre mindenki akar tenni valamit a magyar közösségért. Az sem mindegy, hogy mennyire, milyen mértékben és milyen eredménnyel tudjuk ezt a felhajtóerőt támogatni. Van úgy, hogy újra kell termelni, nevelni kell a társadalomszervezőket, meg kell szeretetni velük az értékeink ápolásának, őrzésének, továbbvitelének, ennek a munkának az elégtételt adó és elismerést nyújtó jellegét. Ott vannak példaként a zalatnaiak, kértem is az Erdélyi Magyar Televízió munkatársait, hogy mutassák be őket. Hiszen természetes az, hogy Kolozsváron nagyszerű kulturális élet van, és tényleg szívderítő, ami itt történik, és hogy Székelyföldről érkezik be a legtöbb pályázat és pályázó, de ahogy mondani szoktam: az erdélyi magyarok jelentős része ott él, ahol a madár se jár, hogy hírt hozzon róluk. Nem utolsósorban pedig fölöttébb hálásak, ha mások is tudomást szereznek arról, hogy léteznek, és értéket képviselnek.

Ez a Communitas Alapítvány lényege: úgy lenni hasznosnak az egyetemes magyar kultúra számára, hogy erdélyi értékeinkkel hozzájáruljunk annak gazdagításához, mint ahogy hozzájárult ezer éven át az erdélyi magyar, hogy ez legyen a mi legnagyobb adományunk.

Napi, heti vagy havi érdekek mentén nem lehet nemzetpolitikai döntéseket hozni. Erdélyben pedig, aki valamit alkotott, az mindig hosszú távra tervezett – úgy, hogy meg tudta oldani aznap a legsúlyosabb kihívásokat; hogy az a megoldás hosszú távon érvényes lehessen. A közéleti szereplőnek – mindegy, hogy az illető politikus vagy nem politikus – Bethlen Gábor és Kós Károly „kötélpályáján” kell haladnia, egyensúlyérzékre van szüksége, hogy ezt a munkát el tudja végezni. Talán még nem is tudatosult sokunkban, hogy ezen elődök munkásságából erőt merítve, az elmúlt harminc évben ezen a pályán való kibontakozást és talpon maradást nemcsak politikai, hanem közéleti téren is biztosították a Markó Béla által vezetett RMDSZ munkatársai.

Sok jel arra utal, hogy ez a jövőben sem lesz másként.

És hogy bezárjam kérdésére a választ: mi mindennel lehet segíteni a Communitas Alapítvány tevékenységét? Mindenki, aki hozzá akar járulni ezekhez a célokhoz, akár munkájával, anyagi támogatásával, az mellénk állhat.

– *Még azelőtt, hogy valaki beülne a Communitas archívumába és elkezdené kutatni az erdélyi magyar közösség elmúlt évtizedeit, öntől kérdezem: annak fényében, amit naponként tapasztal, mit gondol, hol tartunk jelenleg. Van-e okunk panaszkodni?*

– Egy társadalmat sosem szabad statisztikai adatként kezelni. Én nem örvendek annak, hogy egyre kisebb az erdélyi magyarok számaránya, de csak az legyen elkeseredve, aki nem tudja, hogy mit kell tennie a jövőre vonatkozóan. Akinek a megmaradás, túlélés, fejlődés szempontjából csak negatív jövőképe van az erdélyi magyarokról, az hagyja abba, ne csinálja. Az erdélyi magyar társadalom igényes, a hazai és nemzetközi politikai kornak a hatása alatt részben magába forduló, részben a közélet bizonyos jelenségeivel szemben kritikus pozícióban lévő közösség ma Romániában. Ezt én így érzékelem. Nyilván napjainkban, az internet világában, bármennyire is hihetetlen, de egyre nehezebb elérni azt a magyar közösséget, amelynek mérvadó hangját meg kellene hallani. Ezért mondom, hogy a pályázatokból, adott esetben a társadalmi jelenségekhez való hozzáállásukból lehet levonni számos olyan következtetést, hogy milyen megoldásokat kell kínálni, mire kell jobban odafigyelni.

Az erdélyi magyar társadalom, ha megnézem a civil szervezetek hozzáállását, dinamikáját, jól áll. Az aktív emberek Erdélyben nagyon jól teljesítenek. A demográfiai kérdést leszámítva, ami természetesen a közoktatás visszaszorulásához is hozzájárul, nem állunk rosszul. Tessék elmenni a magyar színházba, magyar operába, betérni a könyvesboltba, megnézni a kiadókat, a magyar gyerekek vetélkedőit, a magyar emberek részvételét a Kolozsvári Magyar Napokon.

Persze ez nem minden. Erdélyben az összefogás és az egymás iránti érdeklődés nélkül szétesik ez a közösség, ha nem is teljesen, de régiókra. Ha mindenki a saját bajával van elfoglalva, akkor lehetetlen egyről a kettőre jutni, legalábbis ez látszik a visszajelzésekből. Ezért indítottuk el a szórvány–székely testvér programot is, mert szép és jó, hogy mindenki testvérváros és testvérfalu a magyarországiakkal, de kis túlzással a tordaiakról mit sem tudott a háromszéki, holott a tordai csatában az elesett katonák negyede háromszéki volt... Évekkel ezelőtt annak a közösségi szükségletnek a jegyében hoztuk létre az Erdélyi Magyar Televíziót, hogy – bár a magyarországi tévéadók is foglalkoznak itteni történésekkel – legyen egy intézmény, amely a mi értékeink mindennapjait mutatja be. Ahol azon dolgozik egy szerkesztőség, hogy megismerjék azt a tanárt, papot, író, művészt, ácsot, zeneszerzőt, háziasszonyt, aki érdemes erre, azt a közösséget, amely megőrizte hagyományait, éljen bárhol is Erdély területén. Hiszen a szatmárit is érdekli, ha fel tudjuk kelteni az érdeklődését az iránt, hogy mi történik Csíkban vagy Kolozsváron, milyen darabot visz színre a Figura Gyergyószentmiklóson, hogy kétszáz kilométerrel odébb miként zajlik a közélet vagy akár a mindennapi élet, mekkora a munkanélküliség, mennyivel drágábban veszi meg a paradicsomot vagy a dinnyét a székely az Érmelléken élőhöz viszonyítva...

A Communitas Alapítvány feladata minden körülmény közepette megtalálni a megoldáshoz vezető eszközöket, és persze nagyon tudatosan, következetesen megértetni az emberekkel: ami velünk történik és itt történik, az túlnyomórészt rajtunk múlik.

Kérdezett Ferencz Zsolt